

اعتدال در اسلام از مقوله رفتار است/ آیا اعتدال همان فضیلت ارسطویی است

مدیر گروه سیاست پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با بیان اینکه اعتدال از مقوله رفتار است و تفکری بنام تفکر معتدل....

مدیر گروه سیاست پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با بیان اینکه اعتدال از مقوله رفتار است و تفکری بنام تفکر معتدل به این معنا که نیمی از افراط و نیمی از آنها از تفریط عاریت گرفته شده باشد وجود ندارد، گفت: «اعتدال؛ از ابرمفاهیم و ابرارزشهایی است که همواره آنرا به اعتدال ارجاع داده اند. حجت الاسلام والمسلمین سیدسجاد ایزدهی، مدیر گروه سیاست پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی در گفتگو با خبرنگار مهر در مورد مفهوم اعتدال و نسبت آن با مفهوم فضیلت از دیدگاه ارسطو گفت: در مفاهیم اسلامی، مفهومی بنام «اعتدال؛ وجود دارد که از آن به عنوان یکی از ابرمفاهیم ها و ابرارزشها یاد شده است.

وی افزود: از جمله معانی‌ای که برای عدالت یاد شده، «اعتدال؛ است و همواره عدالت را به اعتدال ارجاع دادند، یعنی اعتدال، حد وسط افراط و تفریط است یعنی نه افراط و نه تفریط بلکه حد وسط مورد توجه است.

عضو هیئت علمی پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی با اشاره به اینکه قرآن هم تعبیر «اعتدال؛ و سَطًا» دارد، اظهار داشت: این تعبیر که در اسلام ارائه شده و عدالت را مورد تأکید قرار داده، بعضا به معنای اعتدال آمده است.

وی با بیان اینکه اعتدال از قدیم‌الایام در عبارات حکمای یونان باستان هم بود، تصریح کرد: آنها عمدتا وقتی از فضیلت یاد می‌کنند، عدالت را به عنوان فضیلت برتر یاد می‌کنند و معمولا در گفتگوهایی که بینشان ایجاد شده و در مناظرات می‌گویند مثلا شجاعت یک حد وسطی است بین ترس و بی پروایی یا وقتی صحبت از سخاوت می‌کنند می‌گویند سخاوت حد وسطی بین دست تنگی یا خست و از طرفی زیاده خرج کردن است.

ایزدهی در ادامه سخنانش با تأکید بر اینکه طبیعتا فلاسفه یونان حد اعتدال را به عنوان مفهومی بین دو واژه افراط و تفریط معنا و به عنوان مطلوب هم عرضه می‌کردند، اظهار داشت: طبیعتا این معنا همواره در طول تاریخ وجود قرار داشت و مورد تأیید قرار می‌گرفت و در طول تاریخ، اندیشمندان در این مورد شک و شبهه‌ای نداشتند و همواره اعتدال را حد واسط بین افراط و تفریط معنا می‌کردند.

وی با تأکید بر اینکه افراط و تفریط مورد انکار هستند، گفت: چیزی که در بین افراط و تفریط اتفاق می‌افتد اعتدال از سنخ رفتار یا از سنخ تفکر است؟ ممکن است بعضا به ذهن بیاید که در تفکر، انسانها قدری کوتاه می‌آیند و با تفکرات دیگران تسامح می‌کنند و طبیعتا یک تفکر وسط را در نظر می‌گیرند، اما عمدتا وقتی اسلام از اعتدال صحبت می‌کند اعتدال را به مقوله تفکر ارجاع نمی‌دهد.

این محقق و نویسنده کشورمان تصریح کرد: اعتدال از مقوله رفتار است یعنی رفتارها مبتنی بر آموزه‌های اصیلی هستند که آموزه‌های اسلامی چون مبتنی بر وحی و عقلانیت هستند قابلیت اعتدال و یا افراط و تفریط را ندارند.

وی افزود: تفکر یا درست یا غلط است. تفکری بنام تفکر معتدل به این معنا که نیمی از افراط و نیمی از آنها از تفریط عاریت گرفته شده باشد وجود ندارد. مقوله اعتدال، مقوله رفتار است که انسانها در رفتار و کنشهایشان قدری با میانه روی رفتار کنند یعنی برای رسیدن به اهداف و غایات حُسن رفتار داشته باشند و تدروی نکنند. کم‌روی نکنند و همواره به مقدار قابل قبول عقلانی مصلحت محور تدبیرمدار حرکت کنند، طبیعتا افراط هیچ‌گاه به سرانجام نخواهد رسید و تفریط هم کار به پیش نخواهد برد.

ایزدهی تأکید کرد: آن چیزی که به کار می‌آید اعتدال رفتاری براساس منطق قطعی دینی است. طبیعتا پیش‌فرض‌های کلامی برای اعتدال برای تصمیم‌گیران هم تأثیرگذار خواهد بود. اگر کسی براساس پیش‌فرض‌های کلامی قائل به اعتدال در زندگی باشد طبیعتا بر نوع فتاوا، حکمها و عوامل و رفتارهایش تأثیرگذار خواهد بود.